

**“TÜRK HEYETİNİN ZİYARETİNDEN HATIRA KİTABI”NDA “KARDEŞLİK” VE
“ÖTEKİLİK” TEMSİLLERİ****Araştırma Makalesi*

Bilal AKYÜZ**

Geliş Tarihi: 02.02.2025 | **Kabul Tarihi:** 19.05.2025 | **Yayın Tarihi:** 30.06.2025

Özet: Bu çalışma, 1877 tarihli “Çok Yaşa! Türk Heyetinin Ziyaretinden Hatıra Kitabı” adlı esere odaklanmaktadır. Bu eser 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişen Türk-Macar ilişkilerinin edebî ve kültürel bir yansımasıdır. Çalışmanın amacı, ziyarete gelen Türk heyetinin temsilinin Macarlarca nasıl algılandığını ele almaktır. Nitel içerik analizi ve yakın okumalar ile metnin dili, metindeki tekrar eden ifadeler, semboller, karakter tasvirleri, anlatım biçimi ve betimlemeler detaylıca incelenmiştir. Analiz sırasında Hall’ün temsil kuramı ve Said’in oryantalizm yaklaşımı temel alınmıştır. İnceleme sonucunda iki karşıt temsil biçimi-tema ortaya çıkmıştır. Bunların ilki iki millet arasındaki benzerliklere vurgu yapan “Benzerlik ve Kardeşlik Temsilleri” diğeri Türk heyetini ve Türkleri farklılıklarıyla ön plana çıkaran “Farklılık ve Ötekilik Temsilleri” olarak adlandırılmıştır. İlk tema, Türk ve Macar halkları arasındaki benzer noktalara vurgu yaparken; bir kardeşlik söylemi kurarak ortak köken ve ortak menfaatlere vurgu yapar. Bu noktada “kan bağı”, “aynı beşik”te büyümüş olmak gibi metaforlar kullanır. Ayrıca ulusal duygu ve değer anlayışlarının benzerliklerine göndermeler yapar. İkinci temada, birtakım stereotipler üzerinden Türklerin “doğulu” karakteristikleri vurgulanır. Din, fiziksel görünüm, kıyafetler, şiişsel anlam dünyası, mizah gibi bazı konularda iki millet arasındaki farklılıklar belirtilir. Böylece söz konusu metinde Türk heyetinin birbirine karşıt görünen iki farklı şekilde temsil alanı bulduğu görülür. Türk-Macar ilişkilerini temsil ve oryantalizm teorileriyle edebî ve kuramsal bir perspektifle incelemesi, çalışmanın özgün tarafı olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Aidiyet, edebî temsil, ötekilik, şarkiyatçılık, Türk-Macar ilişkileri.

**REPRESENTATIONS OF “BROTHERHOOD” AND “OTHERNESS” IN THE
“SOUVENIR BOOK FROM THE VISIT OF THE TURKISH DELEGATION”***Research Article***Received:** 02.02.2025 | **Accepted:** 19.05.2025 | **Published:** 30.06.2025

Abstract: This study focuses on the 1877 work “Long Live! A Souvenir Book from the Visit of the Turkish Delegation”, which reflects the literary and cultural aspects of the developing Turkish-Hungarian relations in the second half of the 19th century. The aim of the study is to examine how the representation of the visiting Turkish delegation was perceived by the Hungarians. Using qualitative content analysis and close reading, the study carefully analyzes the language of the text, repeated expressions, symbols, character descriptions and narrative style. Stuart Hall’s theory of representation and Edward Said’s approach to Orientalism provide the theoretical framework for the analysis. The analysis reveals two contrasting themes of representation. The first theme, called “Representations of Similarity and Brotherhood,” emphasizes the shared cultural and emotional bonds between the Turkish delegation and the Hungarian people. The second theme, called “Representations of Difference and Otherness,” highlights the perceived differences between the Turkish delegation (and Turks more broadly) and the Hungarian people. The first theme emphasizes the similarities between the Turkish and

* Bu çalışma 5-6 Aralık 2024 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilen “Türkoloji-Hungaroloji Çalışmalarında Gelenekten Geleceğe: Genç Bilim İnsanları Kongresi”nde sözlü olarak sunulan bildiriden hareketle hazırlanmıştır.

** Doktora Öğrencisi; Eötvös Loránd Üniversitesi, Beşeri Bilimler Fakültesi, Doğu Araştırmaları Enstitüsü, Türkoloji Bölümü; bilalakyuz@student.elte.hu 0000-0001-6523-6223

Hungarian peoples, expressing a discourse of brotherhood that highlights common origins and shared interests. It uses metaphors such as “blood ties” and “being raised in the same cradle” to symbolize this bond. Additionally, it points to the similarities in national feelings and shared values between the two nations. The second theme highlights the Eastern characteristics of the Turks through certain stereotypes. Differences between the two nations are pointed out in aspects such as religion, physical appearance, clothing, the poetic aesthetic, and humor. Thus, the text reveals that the Turkish delegation is represented in two contrasting ways within the same work. The study’s original contribution lies in examining Turkish-Hungarian relations from a literary and theoretical perspective, using representation and Orientalism theories.

Keywords: Belonging, literary representation, otherness, Orientalism, Turkish-Hungarian relations.

Giriş

Yüzyıllar boyunca Osmanlı ve Macaristan devletleri; tarihî, coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan birbirleriyle ilişki içerisinde olmuşlardır. Bu ilişki zaman zaman dostluk ve birliktelik üzerine kuruluyken zaman zaman karşılıklı çatışmalarla ortaya çıkmıştır. Çolak (2022) Türk Macar yakınlaşmasının 1848 Macar Mültecileri meselesinden sonra önemli bir ilerleme kaydettiğini belirtmekte ve 1876 yılında Sırbistan ve Karadağ’ın Osmanlı’ya savaş ilan etmesiyle Macaristan’daki Türk sempatisinin en yüksek seviyeye çıktığını aktarmaktadır. Ayrıca Çolak (2011) Macar kamuoyunda Osmanlı Devleti’ne karşı oluşan şükran ve sempati duygularında, özellikle II. Ferenc Rákóczi ve Lajos Kossuth gibi Macar özgürlük mücadelesi liderlerine Osmanlı Devleti’nin verdiği destek ve bu süreçte gelişen olumlu Türk-Macar ilişkilerini örnek göstermektedir. Öte yandan Romsics (2002’den aktaran Saral, 2024) Macarların Batı kültürünün bir parçası olarak kabul edilmediğini ve dışlandığını, Pancermenizm ve Panslavizm arasında sıkıştıklarını belirtmektedir. Bu yönüyle dönemin sosyo-politiğinde beliren ortak çıkarlar, siyasi sığınmacılara verilen destek, Slav ve Germen halkları arasında sıkışan Macarların yön arayışı gibi sebepler 19. yüzyıldaki Türk-Macar yakınlaşmasını kuvvetlendirmiştir.

Bu dönemdeki yakınlaşmanın bir göstergesi olarak Öztürk (1990) 1876’da Osmanlı Devleti’nin Aleksinaç zaferi üzerine Sırlarla toprak sorunu yaşayan Macarların, İstanbul’a bir gençlik heyeti göndererek Serdar Abdülkerim Paşa’ya bir kılıç armağan ettiğini belirtmektedir. Çolak ve Topal Mızrak (2017) da çalışmalarında bu ziyareti ele almaktadır. Mızrak (2017) XIX. yüzyılda Türkler ile Macarlar arasında dil ve tarih alanındaki çalışmalar sonucunda gelişen Türkoloji ve Turancılık hareketlerinin Osmanlı ve Macaristan arasındaki kültürel etkileşimi ve dostluğu güçlendirdiğini vurgulamaktadır. Bu dönemde özellikle II. Abdülhamid’in Macaristan’a iade ettiği korvinaların (el yazmalarının) siyasal ve kültürel ilişkilerin derinleşmesine katkı sağladığını da eklemektedir.

Çalışma Macar dilbilimci Erödi (2001) tarafından hazırlanan “Çok Yaşa! Türk Heyetinin Ziyareti’nden Hatıra Kitabı (Csok Jasa! A Török Küldötség Látogatásának Emlékkönyve)” isimli eser üzerine kurulmuştur. Aynı ziyarette Türk heyetinde yer alan “çaylak” lakaplı Mehmed Tefvik tarafından da bir eser hazırlanmıştır. Bu dönemde hazırlanan her iki eser de ülkeler arasındaki karşılıklı sempati ve ilginin bir karşılığıdır.

Saral ve Saral (2025, s. 9), 19. yüzyılın ikinci yarısında karşılıklı gelişen bu ilişkiyi ve ikili ziyaretleri şu şekilde aktarmaktadır:

Devlete başkaldıran Sırlara karşı çok çetin savaşlar sonucunda 29 Ekim 1876'da kazanılan Aleksinaç zaferini tebrik için İstanbul'a gelen Macar heyetinin ziyaretine karşılık vermek üzere, 16. yüzyılda Budin'den İstanbul'a götürülen ve o zamandan beri Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilen 35 cilt el yazması, Sultan II. Abdülhamit'in iradesiyle baş yaver Tahir Bey aracılığıyla Macaristan'a iade edildi ve daha sonra Özbekler Tekkesi Şeyhi, Şeyh Süleyman Efendi Buhari başkanlığında 15 kişilik bir heyet Budapeşte'ye gitti. Bu seyahat 20 Nisan-18 Mayıs 1877 günleri arasında yapıldı.

Macarca ilk baskısı 1877 yılında yapılan bu eser, Erödi tarafından kaleme alınmış, 2001 yılında Dávid ve Tibor editörlüğünde tekrar yayımlanmıştır. Bu yeni baskı, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşunun 700. ve Macar devletinin 1000. yılı anısına hazırlanmıştır. Her bir sayfa ikiye ayrılarak verilmiş, bu sayede okuyucuya metnin aynı sayfada hem Türkçe hem de Macarcasına ulaşma imkânı verilmiştir.

Ziyaretin gerçekleşme sebebinin arkasında korvinaların iadesi vardır. Rozsondai'ye (2004) göre korvinalar, Macar Kralı Mátyás'ın Buda'daki sarayında kurduğu "Bibliotheca Corviniana" adlı ünlü kütüphaneye ait değerli el yazmalarıdır. Bugün 216 özgün korvina tespit edilmiştir ve bunlar Macar kültürel mirasının en önemli parçaları arasında yer almaktadır. Erödi (2001) eserinde iade edilen korvinaların sayısının 35 olduğunu belirtmektedir. Bu tespit özgün korvinaların tamamının yalnızca Osmanlı Devleti'ndekiler olmadığını göstermektedir. Eserde korvinaların detayları ile ilgili bilgilere birkaç sayfada yer verilmiş, geri kalan kısımlarda ise ziyaretin diğer detaylarından ve Türk konuklardan bahsedilmiştir.

Korvinaların yanı sıra heyet üyelerinin Macaristan'da geçirdikleri süre boyunca yaptıkları hemen her şey gün gün not edilmiş ve bu ziyaretler sırasında yaşanan gelişmeler aktarılmıştır. Buna ek olarak Türk heyetinin üyeleri detaylıca tasvir edilmiş, portrelerine hem yazılı hem de görsel olarak yer verilmiştir. Eser; didaktik, tarihî ya da akademik bir dilden ziyade edebî ve şiirsel bir dile sahiptir. Eserde her iki heyetten de çeşitli katılımcıların konuşmalarına sıklıkla yer verilir. Buna ek olarak Türkçe ve Macarca şiirler ve şarkılar da metnin çoksesli yapısına katkı sunar.

Çalışmanın temel kuramsal yapısını "temsili" meselesi oluşturmaktadır. Metin, bir yanı sıra Türk heyetini çeşitli unsurlardan yararlanarak "kardeşlik" ve "aidiyet" söylemiyle temsil ederken bir yandan da bazı temel farklılıkları, özellikle ulus düzeyinde, ön plana çıkartarak bir "öteki" söylemine olanak tanımaktadır. Tüm bu yönleriyle metindeki "Türk" temsili ilk bakışta birbirine karşıt gibi görünen iki boyutuyla ele almak mümkündür.

Çalışmada öncelikle edebiyatta temsili ne anlama geldiği üzerinde durulmuş, sonrasında yakınlık kuran unsurlar Hall'ün (2017) kültür ve temsil üzerine olan düşüncelerinden hareketle metinden alıntılarla gösterilmiş ve analiz edilmiştir. Ardından Türk heyetinin Macarlarca egzotik ya da farklı bulunan yönleri üzerinde durulmuştur.

"Kardeşlik" ve "ötekilik" temsillerinin teorik çerçevesini çizmeden önce edebiyatta ve kültürel çalışmalarda temsili neye karşılık geldiğini kısaca belirtmek faydalı olacaktır.

Bullock (1979) edebiyattaki “temsil” kavramına teorik ve felsefi bir açıdan yaklaştığı çalışmasında bilinç ve temsil arasındaki ilişki üzerinde durmaktadır. Klasik mimetik anlayışı sorgulayan yazar, temsilin algısal bir ilişkiye dayandığını belirtmektedir. Görsel sanatlarda temsil ve nesnesi arasında fiziksel bir benzerlik olabileceğini, fakat edebî dilin böyle olmadığını vurgular. Ona göre dildeki temsil algısaldır ve özne tarafından şekillendirilmektedir. Bu bakımdan temsil öznenin bilinci içerisinde sınırlanıp orada anlam kazanırken nihai ve tamamlanmış bir şey değildir. Young (1999) da temsil üzerine olan çalışmasında edebiyatın estetik bir uğraş olduğu gibi dünyayı temsil etme ve bilgi üretme kabiliyetine de sahip olduğunu vurgulamaktadır. Öyle ki edebî metinlerin kasıtlı ya da niyetli olmasa bile temsil gücü olduğunu belirtmekte ve bilişsel bir değeri olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Her iki çalışma incelendiğinde edebî metinlerdeki temsilin kaçınılmaz olarak var olduğu noktasında Bullock ve Young’ın birleştiği görülmektedir.

Hall (2017), temsil kavramı üzerinde dururken kültür, anlam, dil ve söylemi de sorunsallaştırır. Ona göre temsil, anlamların dil ve semboller aracılığıyla nasıl üretildiği ve paylaşıldığına ilişkin temel bir kavramdır ve bu bakımdan kültürel anlamlandırma süreçlerinde temel bir pozisyonudur. Düşünce, fikir ve duyguların bir kültürde temsil edilmesini sağlayan araçlardan birinin dil olduğunu; geniş perspektifte görsel, ses, müzik, hatta müzedeki bir nesnenin bile dil gibi çalıştığını belirtmektedir. Kültürü toplumun “paylaşılan değerler”i olarak ifade etmekte, değerlerin yalnız kavramlar ve fikirler etrafında değil ortak his ve duygularla da ilişkili olduğunu dile getirmektedir. İki insanın aynı kültürü paylaştığını söylemek için dünyayı aşağı yukarı benzer şekillerde yorumlayıp anlamlandırmaları gerektiğini belirtmektedir. “Söylem”i ise kültürde anlamın ve temsilin oluşumunu sağlayan temel bir kavram olarak incelemiştir. Ona göre söylemler, belirli bir konu ya da pratik hakkında bilgiyi ve anlamı şekillendiren sistematik oluşumlardır. Söylem sadece dilin nasıl işlediği ile değil, ayrıca üretilen anlamların toplumsal ve politik etkileri ile de ilişkilidir. Bu bakımdan söylem, bilginin nasıl “inşa” edildiğini ele alır. Bu yönüyle temsil, söylemler aracılığı ile inşa edilir.

Said’in (2013) “Oryantalizm” adlı çalışması, Batı’nın Doğu’yu temsil etme biçimlerinin yalnızca bir kültürel merakın ürünü olmadığını, aksine bilgi ve iktidar arasındaki ilişkiye dayandığını ileri sürmektedir. Buna göre oryantalizm, Doğu’yu irrasyonel, egzotik, geri kalmış, edilgen ve durağan bir “öteki” olarak tanımlayan bir söylem sistemidir. Bu söylem, Batı’nın Doğu’yu anlama iddiası altında, aslında onu kontrol etme, sınırlandırma ve kendi Batılı kimliğini tanımlama amacı taşımaktadır. Oryantalist söylem, yalnızca edebiyat ve sanatı değil, aynı zamanda bilimsel çalışmalardan resmî belge ve seyahat yazılarına kadar uzanan geniş bir alanı kapsamaktadır. Said’in bu yaklaşımı, kültürel temsillerdeki “ötekilik” ve “farklılık” söylemlerinin nasıl inşa edildiğini analiz etmek için oldukça verimli bir alan sunmaktadır.

1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı “Çok Yaşa! Türk Heyetinin Ziyareti’nden Hatıra Kitabı”ndaki Türk temsiline nasıl açığa çıktığının analiz edilmesidir. Bu bağlamda şu temel sorulara yanıt aranmıştır:

- Eserde Türk heyeti hangi yönleriyle ön plana çıkartılmaktadır?
- Bu durum ne tür temsil biçimleri ve temalar yaratmaktadır?
- Bu temsiller hangi zeminlerde ortaya çıkmakta ve hangi yöntemlerle kurulmaktadır?

Çalışma, tarihsel ve edebî metinlerin yalnızca birer bilgi kaynağı olarak değil de birer temsil aracı olarak da yorumlanabileceğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Buna ek olarak, Türk-Macar ilişkileri literatürüne edebî ve kuramsal bir perspektifle yaklaşması, temsil kuramı ve oryantalizm çerçevesinde tarihsel metinlerin modern kavramsal araçlarla yeniden değerlendirilmesi bakımından özgün bir nitelik taşımaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yapılandırılmış olup veri analiz yöntemi olarak nitel içerik analizi tercih edilmiştir. Nitel içerik analizi yazılı, sözlü veya görsel materyallerdeki anlamlı kalıpları sistematik biçimde tanımlamayı, kodlamayı ve yorumlamayı amaçlayan bir analiz tekniğidir. Bu yöntem, metinlerdeki hem açık hem de örtük içeriklerin analiz edilmesine olanak sağlar (Graneheim ve Lundman, 2004).

2.2. Metin Seçimi ve Kapsam

Analiz edilen metin, 1877 yılında Budapeşte'ye gönderilen Türk heyetinin Macaristan'daki ziyaretini konu alan ve Erödi tarafından kaleme alınan “Çok Yaşa! Türk Heyetinin Ziyareti'nden Hatıra Kitabı” adlı eserdir. Metin, hem yazılı hem görsel içeriğiyle zengin ve çok katmanlı bir anlatıma sahiptir ve dönemin kültürel ve ideolojik bakış açılarına dair de izler taşımaktadır. İki ana bölümden oluşan eserin ilk bölümü iade edilen korvinalar hakkında olup oldukça kısadır. Eserin ikinci bölümü ise “Türk Heyeti” ismini taşımaktadır. Bu bölümde heyetin altı günlük programı detaylıca aktarılmış, ardından heyetteki Türk üyelerle ilgili yazılı bilgilere ve üyelerin görsellerine yer verilmiştir. Çalışmanın analiz kısmında eserin tamamı incelenmiş olup çoğunlukla kitabın ikinci bölümünden faydalanılmıştır.

Bu metnin seçilme nedeni dönemin Osmanlı-Macar ilişkilerine dair kültürel ve söylemsel bir temsil sunmasıdır. Eserde Türk heyetinin temsil biçimleri aranırken kullanılan dil, anlatı yapısı ve betimlemeler temel odak noktası olarak belirlenmiştir. Analiz süreci metindeki semboller, tekrar eden ifadeler ve karakter tasvirleri üzerinden yürütülmüş yazarın niyeti ve eserin tarihî bağlamı gibi unsurlar geri planda bırakılmıştır.

2.3. Tematik Yorumlama

Bu çalışmada tematik yorumlama süreci, hem kuramsal yaklaşımlar hem de yakın okumalarla metnin içeriğinden ortaya çıkan veriler doğrultusunda yürütülmüştür. Metin, dikkatli bir şekilde incelenmiş; yakın okumalarla tekrar eden ifadeler, betimleyici dil ve semboller tespit edilerek temel temalar oluşturulmuştur. Temalar, Hall'ün (2017) “temsil” kuramı ve Said'in (2013) “oryantalizm” yaklaşımından hareketle değerlendirilmiştir.

Analiz sonucunda “benzerlik ve kardeşlik” ile “farklılık ve ötekilik” olmak üzere iki ana tema ortaya çıkmıştır. İlk tema, Türk heyetinin Macar halkı ile kardeşlik, aidiyet, ortak köken, ortak çıkarlar ve kültürel yakınlık vurguları üzerinden nasıl temsil edildiğini göstermektedir. İkinci

tema ise fiziki betimlemeler, dinî referanslar, kıyafetler, eğlence anlayışı ve davranış biçimleri üzerinden doğru özelliklerin öne çıkarılması yoluyla oluşturulan bir ötekilik ve farklılık söylemine odaklanmaktadır.

Temalar, metindeki betimlemelerin hangi bağlamlarda yer aldığı ve hangi anlatı stratejileriyle inşa edildiği doğrultusunda yorumlanmıştır. Bu yaklaşım, metnin bir yandan ulusal benzerlikler ve kardeşlik vurgusunu öne çıkarırken diğer yandan tektipleştirici bir dil kullanarak Türk heyetini doğru ve egzotik bir öteki olarak temsil ettiğini göstermeyi amaçlamaktadır.

3. Bulgular

3.1. “Benzerlik” ve “Kardeşlik” Temsilleri

Bu bölümde eserde dikkat çeken ve iki millet arasında müspet bir birliktelik kurmayı hedefleyen “benzerlik ve kardeşlik” söylemi ele alınmıştır. Metinde “benzerlik ve kardeşlik” duygusu, Osmanlı’nın Macar halkıyla paylaştığı düşünülen ortak tarih, kültür ve değerler üzerinden inşa edilmektedir. Kardeşlik, ortak köken ve dostluk vurguları iki milletin benzer yönlerini ve ortak paydalarını öne çıkarmaktadır. Bu yaklaşım hem geçmişten gelen bağları hatırlatmakta hem de gelecekteki dostane ilişkilerin temelini kurmaya yönelik bir anlatı biçimi olarak işlev görmektedir. Metindeki karşılıklı konuşma, betimleme ve semboller aracılığıyla bu kardeşlik ve yakınlık temsili nasıl bir dil ve söylem aracılığıyla oluşturulduğu incelenmiştir.

Karşılama gösterileri ve Türk heyetinin Macaristan’a girişi metinde şu sözlerle aktarılır: “Budapeşte’de hazırlıklar var gücüyle sürdürülürken konuklarımız artık Macar sınırını geçmişlerdi. Türk kardeşlerimiz ayak basar basmaz daha ilk bir avuç Macar toprağı sevinç içinde sarsıldı ve bu fırtına gibi yayılarak bütün Macar egemenlik bölgelerini coşkulu bir sevinçe boğdu” (Erödi, 2001, s. 35). Bu ifadeler metnin sonraki bölümlerde oluşturacağı duygusal dilin işareti niteliğindedir. Heyetin karşılanması sırasında “şurada dünya önünde ilan ediyoruz, kardeşlerimizsiniz ve biz bu kardeşlikten gurur duyuyoruz” (Erödi, 2001, s. 41) gibi cümleler ziyaretin amacının bir yakınlaşma isteği olduğunu gösterir.

“Konuşmanın ardından coşku dolu ‘yaşal!’ nidaları yükseldi. Türklerle Macarların dostça tokalaşmaları herkesi sevinç duygularına boğuyordu. Sanki eski tanıdıkların, babayla oğulun, kardeşle kardeşin, hanımla beyinin uzun süre birbirinden uzak kaldıktan sonra buluşmaları gibiydi bu karşılaşma” (Erödi, 2001, s. 41). İki millet arasındaki bağların “baba-oğul”, “kardeşlik”, “hanım-bey” gibi kelimelerle ifade edildiği görülmektedir. Eser böylece kan bağı ve akrabalık gibi güçlü birlikteliklere göndermeler yapmakta, ortak tarihsel süreçleri ve aidiyet bağlarını hatırlatarak iki toplum arasındaki ilişkiyi yeniden inşa etmektedir.

Hall’e (2017, s. 10) göre, bir şeye anlam vermemiz onu nasıl temsil ettiğimize; onunla ilgili kullandığımız kelimelere, anlattığımız hikâyelere, ürettiğimiz görüntülere, ilişkilendirdiğimiz duygulara; onu sınıflandırma ve kavramsallaştırma şekillerimize ve ona dair belirlediğimiz değerlere bağlıdır. Bu bakış açısıyla düşünüldüğünde, metinde kullanılan ortak geçmiş vurguları ve duygu yüklü ifadeler yalnızca birer betimleme olmaktan öteye geçerek ulusal ve kültürel düzeyde kolektif bir bilinç yaratır ve Türklerin “kardeş” temsili güçlüdür.

“Macar ve Türk milletlerinin bin yıl kadar önce uzak diyarlarda aynı beşikte büyüdüğünü ve dostluk içinde birlikte yaşadığını” (Erödi, 2001, s. 44) belirten bir diğer konuşma özellikle beşik metaforu ile geçmişteki ortak noktalara ve benzerliklere vurgu yapar. Bullock (1979) metaforların geleneksel algı biçimlerinin ötesine geçerek yeni ve yaratıcı ilişkiler kurmaktaki misyonundan söz eder. “Beşik” metaforu bu anlamda rastlantısal değildir. İki ulusun kardeşliğini, ortak kültürel geçmişini hatırlatır, köklere gönderme yaparak metnin duygusal boyutunu güçlendirir ve iki millet arasındaki yakınlığı işaret eder.

Halbuki, vaktiyle dilleriyle birbirinden ayrılan, daha sonraları dinleriyle birbirinden daha da uzaklaşmış olanların şu büyük bunalımlar anında hayatı sürdürme içgüdüsüyle birbirlerini yeniden bulmalarından, özgürlük ve ileriliğe karşı besledikleri aynı saygının, duydukları aynı hasretin onları birleştirmesinden daha tabii, daha basit bir şey olamaz” (Erödi, 2001, s. 64).

Bir yandan iki milletin geçmişlerinin belirli bir döneminde benzer karakteristikler gösterdiği vurgulanırken bir yandan da süreç içerisinde dil ve din gibi temel değerler üzerinden ayrıştıklarına değinilmektedir. Bununla beraber dönemin sosyo-politiğinin her iki milleti de benzer duygular noktasında birleştirdiği fikri ortaya çıkmaktadır. Bu noktada “özgürlük” ve “ilerleme” kavramları ortak duygu ve değerleri inşa eden kavramlar olarak bir anlam oluşturmaktadır. Hall (2017) kültürü “paylaşılan değerler” ve “ortak anlamlar/kodlar” olarak işaret eder. Bu bakımdan eserdeki dilin iki ulusun ortak değerlerine sık sık vurgu yapması, Türk heyetinin “kardeşlik” söylemi içerisinde temsil edilmesine olanak tanımaktadır.

Türk temsilinin ortak değerler üzerinden ortaya serildiği ve duygu yoğunluğu güçlü olan bir başka konuşma şu şekildedir:

Özellikle de bizler için, sizlerle kan bağı olan, kalpten gelen sevgimizle sizleri kardeşlerimiz bildiğimiz bizler için... Bizler ki bir karanlık geçmişle, insanlığı istila eden, boyunduruk altına alan, hakkı hukuku çiğneyen bir zorbalığın yayıldığı, kardeşi kardeşe, milleti millete düşman eden bu geçmişle, bu karanlık dönemle ilişkimize sizlerle beraber son verdik; ve işte şimdi Tanrı huzurunda, kalplerin ateşiyle yükselen alevlerin ışığında, dünyanın gözü önünde, sizlerle var olan kan bağıyla, ittifadı, kutsal özgürlük, eşitlik ve kardeşlik adına perçinliyoruz. [...] Size kardeşlik elimizi uzatırken, yüreğimiz bu duygularla ateşleniyor. Kanlarımız bakımından aynıyız, insan sevgisinde aynıyız, özgürlüğe saygıda aynıyız. [...] Kardeşiz ve kardeş kalacağız. Böyle olmamız gerekli de! Çünkü kuzeydeki dev yerinden kalktı, boğazlayan kollarını uzattı, ve dünyanın soluğu kesiliyor (Erödi, 2001, s. 88).

“Kan bağı”, “kalplerin ateşiyle yükselen alevler” gibi güçlü ifadeler iki millet arasındaki bağlantıya kutsal bir boyut atfetmektedir. Özgürlük, eşitlik ve kardeşlik hedeflenen değerler olarak yansırken insan sevgisi ve özgürlüğe olan saygı iki milletin, Hall’ün (2017) deyimiyle, “ortak değerler”i olarak sunulmakta, ulusal bir benzerlik ve aidiyet söylemi oluşturulmaktadır.

Eser, sadece soyut kavramlar ve değerler üzerinden değil, fiziksel görünüm ve davranış biçimleri yoluyla da Türk heyeti temsilleri oluşturmaktadır. Macar tören kıyafetleri ile fotoğraf çektiren Türk heyetinin genç üyeleri “bu resimleri gören biri, Macar ananın Macar

evladı değiller diyemez hiç” (Erödi, 2001, s. 58) demektedir. Bu ifadeyle yalnızca sözel değil, görsel düzeyde de bir aidiyet hissi verilmektedir. “Böylece kıyafetler vesilesiyle bir yakınlık kurulmakta, ulusal kimlikler arasındaki benzerlikler güçlendirilmekte ve “bizden biri” algısı ön plana çıkartılmaktadır. Ayrıca heyet üyeleri metnin muhtelif yerlerinde olumlu bir söylemle aktarılmaktadır. “Heyetin genç üyeleri için, hepsinin tepeden tırnağa dürüst, mert gençler olduğu söylenebilir. [...] Onlar Türk gençliğini layıkıyla ve iftihar edilecek tarzda temsil ettiler” (Erödi, 2001, s. 108). Heyet üyeleri kibarlıkları, eğitim seviyeleri, kültürlü oluşları ve görgüleri ile ön plana çıkartılmaktadır. Ek olarak heyetteki gençler “derin”, “narin”, “dürüst”, “mert” ve “yakışıklı” gibi sıfatlarla ifade edilmektedir. Tüm bu yönleriyle eser, Türk heyetinden bahsederken iki ülke arasındaki bağları güçlendirmeye, benzerlikleri vurgulamaya gayret eden pozitif bir temsil dili kullanmaktadır.

3.2. “Farklılık” ve “Ötekilik” Temsilleri

Türk heyetinin ziyareti esnasında kullanılan dostça hitaplarla, ortak geçmişe ve değerlere yapılan atıflarla iki ulus arasındaki yakınlık ve kardeşlik duygusu pekiştirilmekte ve bu dil eser boyunca varlığını güçlü bir şekilde hissettirmektedir. Ancak benzerliklere odaklanan bu söylemin yanında Türklere özgü gelenek ve davranışların ön plana çıkarıldığı bölümler de vardır. Heyetlerin birlikte olduğu program ve konuşmalarda ortak değerler ve kardeşlik vurguları üzerinden bir söylem ve temsil ön plandayken Macarlarca oryantal ya da egzotik bulunan özellikler daha çok karakter tasvirlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu bölümlerde Türk heyetinin farklılıklarıyla bir “öteki” olarak aktarıldığı görülür. Bu ötekilik metinde sık sık “doğulu” kelimesi ile karşılık bulur. Macaristan’a ulaşamayıp Viyana’dan İstanbul’a geri dönen ilk heyetin başındaki Tahir Bey’in tasvirinde bu durumu görmek mümkündür. Tahir Bey metinde “kumral çehresi, ifade dolu hatları, düşünürlüğünü yansıtan gözleri, doğulu insan tipinin en şahane örneklerini canlandırıyor. Yumuşak bakışlı düşçü gözleri kuvvet dolu erkek yapısına adeta zıt düşüyor” (Erödi, 2001, s. 22) cümleleri ile ifade edilmektedir.

Said (2013) oryantalizmin çoğu zaman Doğu’yu egzotik, geri kalmış ve gizemli bir öteki olarak konumlandığını belirtmektedir. Bu tasvir, Said’in ortaya koyduğu Doğu’nun romantize ve egzotize edilmesi görüşü ile paralellik göstermektedir. Bu bakımdan geri kalmışlık üzerinden değil ama doğulunun gizemi ve cazibesi üzerinden bir anlamlandırma yapılır. Söylem analizi üzerine çalışan Fairclough (1989), metinlerin dilsel analizinde yalnızca eş anlamlı ve benzerlik oluşturan kelimelerin değil, zıtlık oluşturan ifadelerin de anlamın vurgulanmasında etkili olduğunu belirtmektedir. “Düşçü gözler” ve “kuvvet dolu erkek yapısı” gibi kelime seçimleri ve zıt örnekler mistik bir anlam oluşturarak gizemli doğulu vurgusunu güçlendirmektedir.

Budapeşte’ye giden heyetin lideri Şeyh Süleyman Efendi de metinde özgün ve ilginç yönleriyle kendine yer bulmaktadır. Onun konuşmasında, giyiminde, hareketlerinde egzotik ve oryantal unsurların varlığı dikkat çekmektedir.

Bir doğulu olarak rahatı da severdi. Birkaç gün boyunca süren koşturmaca onu çok yormuştu ve çok kez birazcık rahata kavuşabilmek için içini çekerti. Hemen de iki yüz kişinin etrafında kaynaştığı ve piyano, santur ya da şarkı seslerinin birbirini

izlediği yazarlar çevresinde sinirlenir ve durmadan “Bu misafirler neden yerlerine oturmuyorlar?” diye sorardı. Ona göre insanın bir yere rahatça oturup dinlemesi çok daha akıllıca bir işti (Erödi, 2001, s. 95).

“Doğu-Batı” ikilemi onun eylem ve konuşmalarında sık sık yer bulur. Süleyman Efendi, doğulu insanın yaşam biçimi ve davranış kalıplarına dair bir stereotipi yansıtır. Şeyhin “rahatı sevmek”, “hareketten kaçınmak” gibi özelliklerle tanımlanması, Macar heyetinin gözünden bir doğulu figürün nasıl algılandığına dair fikir vermekte ve Said’in (2013) teorik çerçevesindeki doğulu karakterin egzotik, durağan ve farklı bir öteki olarak temsil edilme durumunu desteklemektedir. Buna benzer bir doğulu-batılı ayrımı Türk heyetinin gazeteci üyesi Tevfik Efendi vesilesi ile de olur.

Derginin hemen de tamamını kendisi yazıyor. Nükteleri oldukça alaylı ve iğneleyici, fakat genellikle bizimkilerden çok farklı nitelikte. Onların nüktelerinde şahıslara o kadar fazla yer verilmiyor, daha ziyade şahıslar kabil olduğu kadar kapalı tutularak, nesneler, kurumlar ve fikirler alaya alınıyor. Tevfik Efendi’nin dış görünüşünden gazeteci olduğu anlaşılmazdı. Zaten batılı ve doğulu gazeteci arasında büyük bir karşıtlık var (Erödi, 2001, s. 106).

“Biz-öteki” ikilemi bu bölümde gazetecilik ve mizah anlayışı farklılık yaratan kültürel ögeler olarak anlam bulmaktadır. Mizah ve gazetecilik farklılıkları Türk-Macar ayrımının ötesine geçerek “Doğu-Batı” ikilemi üzerinden kültürel bir stereotip kalıbına yerleştirilir. Böylece Türk heyeti “doğulu” Macarlar ise “batılı” sınıfına girerek farklılıklar yoluyla kimlik dağılımı yapılır.

Benzer bir ayırıştırma şiirler yoluyla, estetik anlam dünyasındaki farklılara işaret etmek amacıyla da yapılmaktadır. Macar heyetinin oldukça egzotik bulduğu Şeyh Süleyman Efendi ziyaret sırasında yazdığı ve okuduğu şiirlerle de ön plana çıkarılmaktadır.

En fazla da yemek sırasında şiir okumaktan hoşlanırdı. Yemekler sırasında kadeh kaldırarak yapılan konuşmaları pek sevmezdi, oysa bunlar Macar şölen sofralarında uzar giderdi. İşte o zamanlar sıkıntısından şiir dizelerdi [...] Bir keresinde de yazarlar ve artistlerle birlikteyken kendisine Millî Tiyatro’nun önde gelen bir üyesini tanıştırıyorlar. İsmi duyar duymaz Felek (gök) ile onun oğlu arasındaki kelime oyunu hemen hazır. Öyle ki, kendisine sanatçının bayan eşi de tanıştırılınca hemen şöyle diyor: “Eğer siz gök iseniz, eşiniz göğün kameri.” (Bu doğulularda en büyük iltifattır) (Erödi, 2001, s. 95).

Süleyman Efendi’nin hafızasında Osmanlı klasik şiirinden pek çok parça vardır. Ayrıca, muhtelif yerlerde doğaçlama şiirler yazar ve bildiği şiirleri fırsat buldukça da okur. Bu yönüyle Macarların ilgisini çekse de estetik duyarlılık bakımından onlara yabancısıdır. “Gök” ve “kamer” kelimeleri üzerine kurduğu anlam ilişkisi klasik Osmanlı şiirine özgü bir bağdaştırmadır ve bu kültürel farklılıktan dolayı açıklamaya muhtaçtır, bu yüzden parantez içerisinde bunun Doğu’da nasıl bir anlam ifade ettiği açıklanmıştır. Hall’ün (2017) aynı kültürü paylaşan insanların dünyayı benzer şekilde anlamlandıracağı fikri burada iki milletin benzerliğinden ziyade farklılığını açıklamak için örnek teşkil eder.

Türk heyeti üyelerinin kıyafetleri ve yeme-içme alışkanlıkları üzerinden yapılan tasvirler, metindeki öteki söylemini güçlendiren öğelerdendir. Heyetin başındaki Şeyh Süleyman Efendi’nin kıyafetleri detaylı biçimde betimlenmekte, başındaki sarık ve kavuk gibi geleneksel aksesuarlar vurgulanarak tören kıyafetlerinin zenginliği ve çeşitliliğine dikkat çekilmektedir. Süleyman Efendi’nin her gün farklı renk ve desenlerde harmaniler giymesi, kumaşların çeşitliliği ve kıyafetlerde kullanılan süslemeler, anlatıcı tarafından büyük bir dikkatle aktarılmaktadır. Bu ayrıntılı tasviri kıyafetlerin kültürel kimlik, dinî bağlılık ve dinî tercihlerin simgesi olarak temsil edilmesi şeklinde yorumlamak mümkündür. Ayrıca bu tasvirlerle Türk heyetinin egzotik ve doğulu kimliği de hatırlatılmaktadır.

Benzer şekilde Hoca Mehmed Efendi’nin görünüşü ve kıyafetleri de Müslümanlık vurgusu üzerinden ele alınmaktadır. Beyaz sarığı, üzerindeki sırma işlemeler ve ayaklarına kadar inen siyah harmanisi sadece farklı ve dikkat çekici olarak değil; aynı zamanda Müslüman bir din adamının tipik görüntüsü olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca Mehmed Efendi’nin yüz ifadesi, sakın ve şefkatli görünümü de özellikle belirtilerek kıyafetlerle birlikte “doğulu” ve “egzotik” imgesinin tamamlayıcı unsurları hâline gelmektedir.

Söz konusu tasvirler, kültürel farklılıkların ve dinî sembollerin ön plana çıkarılması yoluyla “biz” ve “öteki” arasındaki mesafeyi açmakta ve bu ayrımı görsel olarak vurgulamaktadır. Said’in (2013) deyiimiyle Batı’nın Doğu toplumlarını resmederken kullandığı detaylı, renkli ve egzotik söylem burada varlığını hissettirmektedir. Böylece, Türk heyetinin görünüşü ve giyim tarzı üzerinden yapılan ayrıntılı tasvirler, kültürel ve dinî açıdan bir “öteki” temsili üretmektedir.

Eserin oluşturduğu Doğu-Batı diyalektiği, Türk heyetinin genç üyelerinden Nuri Reşad Bey’in karakterizasyonu ile de okunabilir. Nuri Reşad Bey’in tasviri ve temsilinde bazı klişelerin varlığı dikkat çekmektedir. Said (2013, s. 36) “Şark söz konusu olduğunda, tek tipleşme ile kültürel klişeler, on dokuzuncu yüzyılın akademik ve imgesel “gizemli Şark” hurafeciliğinin etkisini yoğunlaştırdı” diyerek bu tür temsil biçimlerinin Batı kültüründeki yerleşikliğine değinir. Metinde Nuri Reşad Bey, yabancı dillere hâkimiyeti ve Batılı bir beyefendi gibi davranışları nedeniyle oldukça takdir edilir. Onun Fransızca’yı bir Avrupalı kadar düzgün konuşması, Rumca bilmesi, şıklığı, zarif aksesuarları kullanma biçimi dikkatle aktarılır ve “Batılı bir gentleman gibi” şeklinde ifade edilir. “Öğrenim ve eğitimi Batıda yapmadığına kimse inanmak istemedi” (Erödi, 2001, s. 109) ifadesi de bu tasvirin bir parçasıdır. Batılı kültür referanslarına yapılan bu vurgular, Doğu-Batı, ben-öteki ikiliğine işaret eder ve Nuri Reşad Bey’in belirli stereotiplere dayalı bir temsil anlayışı içinde kavrandığını gösterir.

Eserde öteki temsillerinde kültürel ve estetik unsurlar kadar dinî farklılıklar da belirleyici bir rol oynar. Dinî kimlik ve ona bağlı pratikler, tarihsel olarak toplumların kendi kimliklerini inşa etmede kullandıkları temel referanslardan biridir. Metin, okuyucunun yabancı olduğu İslami terminolojiye özel olarak odaklanır. Tarikat sistemini ve bu sistem içindeki bazı detayları ele alır. Bunun yanında “şeyh”, “tekke”, “derviş”, “efendi”, “bey” gibi kavramları tek tek açıklar ve bu kavramları Macar kültüründeki benzerleriyle ilişkilendirerek aktarır:

“Şeyh unvanı bizde keşişlerin başrahibine tekabül ediyor” (Erödi, 2001, s. 46). Böylece İslami terimler Macar okuyucu için anlaşılır hâle getirilirken dinî farklılıkların metnin arka planındaki ayrımlardan biri olduğu görülür.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, 1877 tarihli “Çok Yaşa! Türk Heyetinin Ziyareti’nden Hatıra Kitabı” adlı eserde Türk heyetinin Macaristan’daki temsil biçimlerini ve bu temsilin nasıl bir anlam dünyası kurduğunu göstermeyi amaçlamıştır. Yapılan analizler sonucunda metnin Türk heyetini bir yandan ulusal benzerliklere atıflarla “kardeşlik” çatısı altında temsil ederken diğer yandan “doğulu” özellikleri ön plana çıkararak bir “öteki” söylemi kurduğu görülmüştür.

Eser incelendiğinde iki millet arasında benzerlik oluşturan söylemlerin belirli unsurlar üzerine inşa edildiği görülmüştür. Bunların başında “kardeşlik” ve “akrabalık” gibi biyolojik ve ailevi bir yakınlık olduğu görülmektedir. “Aynı beşik”, “kan bağı” gibi kelime seçimleri ile bu ilişkinin duygusal boyutu artırılmaktadır. Buna ek olarak, ortak kültürel ve tarihsel geçmişin altı çizilmekte, aynı coğrafyadan gelmiş olmak ve dil benzerliği vurguları yapılmakta, böylece ortak kimlik duygusu hatırlatılmaktadır. Eser ayrıca; özgürlük, sevgi, saygı, bağımsızlık gibi değerlerin her iki toplumda benzer şekilde var olduğunun altını çizmektedir. Dönemin siyasi dengeleri gereği politik düzeydeki ortak menfaat ve düşmanlar üzerinden stratejik ve ideolojik bir birlikteliğe de vurgu yapılmaktadır. Bu yönleriyle duygusal, kültürel, biyolojik, stratejik ve ideolojik bir “biz” söylemi ve bu bağlamda bir “Türk” temsili metne egemen olmuştur.

Metinde baskın bir “biz” söylemi gözlemlenmekle birlikte, Türk heyetinin “öteki” konumunda temsil edildiği bölümlere de rastlanmaktadır. Bunlar genellikle Türk heyetindeki karakterlerin tasvirleri üzerinden gerçekleştirilir. Bu noktada Türk Heyeti üyelerinin fiziksel görünüşleri, davranış biçimleri ve kültürel pratikleri üzerinden bazı stereotipler ve genellemeler oluşturulur. Bu durum heyet üyelerinin oryantal ve egzotik bir biçimde aktarılmasına neden olmuştur. Oryantal ve egzotik kıyafetler, yeme içme alışkanlıkları ve eğlence pratikleri gibi çeşitli yönlerden Türk heyeti ve “doğululuk” iç içe geçer. Şiirsel ve estetik duyarlılık, klasik Osmanlı şiiri ve anlam dünyası, gazetecilik anlayışındaki farklılıklar ve mizah algısı da eserde farklılık yaratan unsurlar olarak yer alır. Bunun yanında yaşamın ve gündelik pratiklerin pek çok yönüne yansıyan dinî alışkanlıklar ve inanç pratikleri de eserde bir öteki temsili yaratır. Bu noktada İslamiyet kaynaklı dualar, dinî semboller, literatür ve unvanlar eserde ilgiyle aktarılan “öteki”nin önemli yapı taşları arasında yer almaktadır.

Katmanlı yapısı ve içeriğiyle “Çok Yaşa! Türk Heyetinin Ziyareti’nden Hatıra Kitabı”, temsil ve söylemin parametreleri ışığında bir okumaya oldukça elverişlidir. Çeşitli yönlerden bir ulusal kardeşlik söylemi üreten eser bir yanı sıra da iki millet arasındaki farklılıkları açığa çıkarmakta, farklılıklar daha çok ilgi ve hayretle karşılanmaktadır.

Çalışmada eserdeki söylemler incelenerek bu söylemlerin Türk heyetine dair inşa ettiği temsil biçimleri gösterilmeye çalışılmıştır. Edebiyatın temsil gücü hesaba katıldığında bu ve benzeri çalışmaların kültürel çalışmalara katkı sunması beklenmektedir.

Kaynakça

- Bullock, M. (1979). The enclosure of consciousness: Theory of representation in literature. *MLN*, 94(5), 931-955.
- Çolak, M. (2011). Macar kaynaklarına göre Gyula Andrássy ve Osmanlı-Macar ilişkileri (1875-1878). *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 26(1), 51-65.
- Çolak, M. (2022). *Türk-Macar askeri ilişkileri 1912-1918: Macar kaynaklarına göre*. Türk Tarih Kurumu.
- Çolak, M. ve Topal Mızrak, S. (2017). Macar gençlik heyetinin İstanbul ziyareti (1877). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 16(33), 5-24.
- Erödi, B. (2001). *Çok yaşa! Türk heyetinin ziyareti'nden hatıra kitabı* (G. Dávid & F. T. Tibor [Ed.], Y. Gülen, Çev.). Akadémiai Kiadó.
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman.
- Graneheim, U., H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112.
- Hall, S. (Ed.). (2017). *Temsil: Kültürel temsiller ve anlamlandırma uygulamaları* (İ. Dündar, Çev.). Pinhan Yayıncılık.
- Mızrak, S., T. (2017). *II. Abdülhamid Döneminde Türk-Macar Kültürel İlişkileri (Korvina Örneği)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Öztürk, C. (1990). 113 yıl önceki bir Türk heyetinin Macaristan gezisi. *Tarih ve Toplum*, 14(83), 52-54.
- Romsics, I. (2002). *The dismantling of historic Hungary: The peace treaty of trianon*. Columbia University Press.
- Rozsonдай, M. (2004). A Corvin Mátyás számára készített aranyozott bőrkötésekről. In I. Monok (Ed.), *Holló Jegyében* (pp. 193-210). Corvina Kiadó
- Said, E., W. (2013). *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark anlayışları* (B. Ülner, Çev.). Metis Yayınları.
- Saral, E. (2024). Türk-Macar yakınlaşmasının tarihsel kökenleri. H. Güzel, H. Hayırsever (Ed.), *Türk-Macar İlişkileri içinde* (ss. 169-175). Erkmen Yayıncılık.
- Saral, İ., T. ve Saral, E. (Yay. haz.). (2025). *“Çaylak” Mehmet Tevfik - Yedigâr-ı Macaristan Asr-ı Abdülhamid Han*. Erkmen Yayıncılık.
- Young, J., O. (1999). Representation in literature. *Literature&Aesthetics*, 9, 127-143.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı:

1. yazar katkı oranı: %100

Çıkar Çatışması Beyanı:

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı:

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onayı:

Araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Extended Abstract

Political, social and cultural relations between the Ottoman Empire and Hungary have improved significantly during the second half of the 19th century. These relations have been influenced by the socio-political conditions of the period, including common political interests, Ottoman support for Hungarian political refugees and Hungary's search for its identity in the Slavic-Germanic area in Europe. "Long Live! A Souvenir Book from the Visit of the Turkish Delegation" written in 1877, is a literary work and cultural reflection of the improving diplomatic and political relations between the two countries during this period.

This book centers on a diplomatic visit that took place in 1877, following Sultan Abdulhamid II's decision to return the Corvinas, which are manuscripts taken from Buda to Istanbul in the 16th century and kept in the Topkapı Palace ever since. While the book briefly describes the Corvinas and their contents, the majority of the text is dedicated to the Turkish delegation's visit to Hungary, emphasizing their engagements, impressions, and representations.

This study explores how the Turkish delegation is represented in "Long Live! A Souvenir Book from the Visit of the Turkish Delegation" through a literary and cultural perspective. It addresses the following questions:

- What aspects of the Turkish delegation are especially emphasized in the text?
- What main themes and types of representation emerge?
- In what contexts do these representations appear and how are they constructed?

This study uses a qualitative approach within an interpretive framework to explore how the text represents the Turkish delegation. The thematic analysis is guided both by relevant theories and by themes that are identified through careful analysis of the text. Repeated expressions, descriptive language, and symbolic elements are identified and examined through close reading. From this analysis, two main themes are developed to understand how these representations are formed:

- Representations of Similarity and Brotherhood
- Representations of Difference and Otherness

The theme of "Similarity and Brotherhood" focuses on the shared cultural and emotional references between the two nations, drawing on Stuart Hall's theory of representation, which highlights how common meaning systems are shaped within the same cultural context. On the

other hand, the theme of “Difference and Otherness” is informed by Edward Said’s concept of Orientalism, which examines how the West creates stereotypical representations of the East.

The theme of similarity and brotherhood is particularly evident in the parts of the text that describe shared experiences and speeches between the Turkish and Hungarian delegations. In these sections, a strong sense of a collective “we” is created, highlighting the cultural, historical, and emotional connections between the two nations. The visit is presented as a long-awaited reunion, and this closeness is conveyed through familial metaphors like “father and son,” “husband and wife” and “brothers.” Phrases like “shared cradle,” “blood ties,” and “common language” strengthen the sense of unity between the two groups. These expressions contribute to a symbolic representation of cultural and emotional closeness. The text also highlights shared values such as love, freedom, progress, and equality, as qualities attributed to both nations. Group photographs are used as visual tools to support the representation of physical resemblance between Turks and Hungarians. Additionally, references to mutual political interests and common rivals of the time reinforce an ideological sense of alliance.

The second theme, focusing on difference and otherness, mainly appears in the descriptions of the Turkish delegation members. These portrayals often draw on common Orientalist stereotypes and generalizations. Special attention is given to their physical appearance, with phrases like “dreamy eyes” and “strong male build” serving as examples. Their religious practices and the use of Islamic titles such as “tekke”, “şeyh”, “hoca”, and “derviş” are emphasized in ways that highlight their distinctiveness and unfamiliarity. The delegates’ clothing is also described in exotic and detailed terms, contributing to the overall representation of otherness. The aesthetic world of classical Ottoman poetry is portrayed as distant and in need of explanation for a Hungarian audience. In addition, differences in humor and journalistic style between East and West are underlined. However, it should be noted that the representation of otherness in the text is not entirely negative rather it is often framed with fascination and curiosity.

This study examines how the Turkish delegation (more broadly, Turks) are perceived by Hungarians and represented in the 1877 work “Long Live! A Souvenir Book from the Visit of the Turkish Delegation”. The analysis reveals a contrasting representation structure, shaped by shared characteristics and perceived differences. In this respect, the study emphasizes that historical and literary texts can be read not only as sources of information but also as narratives that actively construct representations. By approaching Turkish-Hungarian relations from a literary and theoretical perspective and by reinterpreting a historical text through the lenses of representation theory and Orientalism, this study offers a distinctive and original contribution to the field.